ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 13.7.2009
COM(2009) 358 τελικό

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

Συνολική έκθεση σχετικά με την κατάσταση διατήρησης των τύπων οικοτόπων και των ειδών απαιτούμενη από το άρθρο 17 της οδηγίας περί οικοτόπων

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

Συνολική έκθεση σχετικά με την κατάσταση διατήρησης των τύπων οικοτόπων και των ειδών
απαιτούμενη από το άρθρο 17 της οδηγίας περί οικοτόπων

Περίληψη

Η πρώτη συστηματική αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης των πλέον ευπρόσβλητων τύπων οικοτόπων και ειδών της Ευρώπης που προστατεύονται δυνάμει της οδηγίας περί οικοτόπων διενεργήθηκε στο πλαίσιο της τακτικής έκθεσης προόδου που πρέπει να συντάσσεται ανά εξαετία και κάλυψε 25 κράτη μέλη και 11 (επτά χερσαίες και τέσσερις θαλάσσιες) βιογεωγραφικές περιοχές. Λόγω της κλίμακάς του, το εγχείρημα αυτό είναι μοναδικό στην Ευρώπη και παρέχει μια πρώτη εικόνα των μελλοντικών τάσεων και ένα σημείο αναφοράς για την αξιολόγησή τους.

Τα αποτελέσματα, που καλύπτουν την χρονική περίοδο 2001-2006, καταδεικνύουν ότι ένα μικρό μόνο τμήμα των οικοτόπων και ειδών κοινοτικού ενδιαφέροντος βρίσκεται σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης. Από τις εκθέσεις που υπέβαλαν τα κράτη μέλη προκύπτει ότι οι λειμώνες, οι υγρότοποι και οι παράκτιοι οικότοποι υφίστανται τις μεγαλύτερες πιέσεις. Οι λειμώνες συνδέονται ως επί το πλείστον με την παραδοσιακή γεωργία, η οποία τείνει να εκλείψει σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι υγρότοποι συνεχίζουν να μετασχηματίζονται σε άλλους τύπους χρήσεων γης και υφίστανται επιπλέον τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Οι παράκτιοι οικότοποι δέχονται εντεινόμενες πιέσεις λόγω της τουριστικής και αστικής ανάπτυξης. Η κατάσταση ορισμένων προστατευόμενων δυνάμει της οδηγίας ειδών όπως ο λύκος, ο ευρωπαϊκός λίγκας, ο κάστορας και η ενυδρίδα, δείχνει να βελτιώνεται σε ορισμένα μέρη της ΕΕ αλλά, τόσο για τα είδη αυτά, όσο και για την πλειονότητα των άλλων ειδών απομένουν πολλά να γίνουν για να καταστούν οι πληθυσμοί υγιείς και βιώσιμοι.

Διαπιστώνεται ότι τα μέτρα διατήρησης που θεσπίστηκαν με την οδηγία, καθώς και τα χρηματοδοτικά και άλλα μέσα που προβλέπονται από τις τομεακές πολιτικές μπορούν να έχουν θετικά αποτελέσματα. Χρειάζονται όμως σημαντικές περαιτέρω προσπάθειες για να συνεχιστεί η μέχρι τούδε πρόοδος. Ειδικότερα, πρέπει να συμπληρωθεί το δίκτυο Natura 2000, ενδέχεται να χρειαστούν μέτρα αποκατάστασης για ορισμένους επιμέρους τόπους και θα πρέπει να εξασφαλισθεί η αποτελεσματική διαχείριση και η διάθεση κατάλληλων πόρων, τόσο για τους επιμέρους τόπους, όσο και για το δίκτυο στο σύνολό του.

Τέλος, από τις εκθέσεις που υποβλήθηκαν κατά την τρέχουσα περίοδο υποβολής εκθέσεων προκύπτει ότι λίγα είναι τα κράτη μέλη που κινητοποιούν επαρκείς πόρους για την παρακολούθηση της κατάστασης των ειδών και των οικοτόπων στην επικράτειά τους. Ένα αποτελεσματικό πρόγραμμα παρακολούθησης χρειάζεται έμπειρο προσωπικό και σημαντικούς πόρους. Ωστόσο, χωρίς αξιόπιστα στοιχεία είναι αδύνατον να αξιολογηθούν οι επιπτώσεις των μέτρων διατήρησης.

Τα αναλυτικά αποτελέσματα της διαδικασίας υποβολής εκθέσεων βάσει του άρθρου 17 διατίθενται στον ακόλουθο δικτυακό τόπο: http://biodiversity.eionet.europa.eu/article17.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το 2001 η Ευρωπαϊκή Ένωση έθεσε ως πολιτικό στόχο να ανασχεθεί, μέχρι το 2010, η απώλεια της βιοποικιλότητας στην ΕΕ. Στο πλαίσιο της σύμβασης για τη βιολογική ποικιλότητα, η Ευρωπαϊκή Ένωση συμφώνησε να επιδιώξει την επίτευξη του παγκόσμιου στόχου «να μειωθεί σημαντικά ο σημερινός ρυθμός απώλειας της βιοποικιλότητας μέχρι το 2010». Το 2006 στην ανακοίνωσή της με τίτλο «Η ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας έως το 2010 και μετέπειτα»[1], η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιβεβαίωσε τον στόχο της ανάσχεσης της απώλειας της βιοποικιλότητας έως 2010 και κατέστρωσε οδικό χάρτη - το πρόγραμμα δράσης για τη βιοποικιλότητα – για την επίτευξη του στόχου αυτού.

Είναι απαραίτητο, τόσο για την κοινοτική όσο και για τη διεθνή πολιτική, να διενεργηθεί μια αξιόπιστη εκτίμηση της κατάστασης και της εξέλιξης της βιοποικιλότητας. Σε επίπεδο ΕΕ, οι πληροφορίες που συγκεντρώνονται και υποβάλλονται από τα κράτη μέλη βάσει της οδηγίας περί οικοτόπων[2] αποτελούν σημαντική πηγή δεδομένων για την κατάσταση ορισμένων, πλέον απειλούμενων, τύπων οικοτόπων και πλέον ευπρόσβλητων ειδών ζώων και φυτών.

2. ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΒΟΛΗ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 17 ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ ΠΕΡΙ ΟΙΚΟΤΟΠΩΝ

Απαιτήσεις της οδηγίας

Σύμφωνα με το άρθρο 17 της οδηγίας περί οικοτόπων, τα κράτη μέλη οφείλουν να υποβάλλουν ανά εξαετία στοιχεία για τον τρόπο εφαρμογής της. Για την περίοδο αναφοράς 2001 έως 2006, τα κράτη μέλη προέβησαν, για πρώτη φορά, σε λεπτομερείς αξιολογήσεις της κατάστασης διατήρησης όλων των τύπων οικοτόπων (216) και ειδών (περίπου 1.182) που απαριθμούνται στην οδηγία και απαντούν στην επικράτειά τους.

Με βάση τις εκθέσεις που υπέβαλαν τα κράτη μέλη, η Επιτροπή καλείται να συντάξει συνολική έκθεση (το παρόν έγγραφο) η οποία να περιλαμβάνει αξιολόγηση της προόδου που έχει σημειωθεί και της συμβολής του δικτύου Natura 2000 στην επίτευξη των στόχων που ορίζει το άρθρο 3 της οδηγίας.

Κατάσταση διατήρησης

Το άρθρο 2 της οδηγίας περί οικοτόπων ορίζει ότι «τα μέτρα τα οποία λαμβάνονται σύμφωνα με την παρούσα οδηγία αποσκοπούν στη διασφάλιση της διατήρησης, ή της αποκατάστασης σε **ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης,** των φυσικών οικοτόπων και των άγριων ειδών χλωρίδας και πανίδας κοινοτικού ενδιαφέροντος» (οι τύποι οικοτόπων που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι και τα είδη που απαριθμούνται στα παραρτήματα ΙΙ, IV ή V της οδηγίας).

Στο άρθρο 1 της οδηγίας ορίζεται ο όρος **κατάσταση διατήρησης** όπως εφαρμόζεται στους οικοτόπους και στα είδη. Στους ορισμούς αυτούς λαμβάνονται υπόψη παράμετροι όπως η έκταση της περιοχής στην οποία απαντούν ο οικότοπος/τα είδη, η επιφάνεια του οικοτόπου, η

---

1 COM(2006) 216 τελικό, της 22.5.2006.

2 Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας.

δομή και οι λειτουργίες του (στην περίπτωση των οικοτόπων), το μέγεθος του πληθυσμού, η ηλικιακή του διάρθρωση, η θνησιμότητα και η αναπαραγωγή (των ειδών). Βάσει αυτών των στοιχείων καταρτίστηκε κοινή μέθοδος αξιολόγησης και μορφότυπο για την υποβολή εκθέσεων, που εγκρίθηκε από την επιτροπή οικοτόπων[3] τον Μάρτιο του 2005[4]. Το 2006 η Επιτροπή έδωσε πρόσθετες οδηγίες για τη διαδικασία αξιολόγησης[5].

Βιογεωγραφικές περιοχές

Οικότοποι και είδη που συνυπάρχουν απαντούν συνήθως σε περιοχές με παρόμοια κλιματικά, υψομετρικά και γεωλογικά χαρακτηριστικά. Από οικολογικής απόψεως, η Ευρώπη μπορεί να διαιρεθεί σε επτά χερσαίες και τέσσερις θαλάσσιες βιογεωγραφικές περιοχές. Ως εκ τούτου, στις αξιολογήσεις της κατάστασης διατήρησης ειδών ή οικοτόπων που διενήργησαν τα κράτη μέλη, η έκταση αναφοράς δεν ήταν η επικράτεια του εκάστοτε κράτους μέλους, αλλά τα αντίστοιχα τμήματα των βιογεωγραφικών περιοχών του συγκεκριμένου κράτους μέλους (για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις βιογεωγραφικές περιοχές βλ. πλαίσιο 1).

Η διαδικασία υποβολής εκθέσεων

Οι εκθέσεις υποβλήθηκαν σε ηλεκτρονική μορφή μέσω του συστήματος «Reportnet» του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος (ΕΟΠ). Οι εθνικές εκθέσεις έπρεπε να υποβληθούν μέχρι τον Ιούνιο του 2007. Τρία κράτη μέλη τήρησαν την προθεσμία αυτή, ενώ άλλα υπέβαλαν τις εκθέσεις τους μόλις τον Μάρτιο του 2008[6]. Μετά την παραλαβή τους, οι εκθέσεις των κρατών μελών ελέγχθηκαν από το Ευρωπαϊκό Θεματικό Κέντρο για τη Βιοποικιλότητα (ETC-BD) του ΕΟΠ, προκειμένου να αξιολογηθεί η ποιότητα και η πληρότητα των στοιχείων. Ζητήθηκαν διευκρινίσεις, προσθήκες και τροποποιήσεις από τα κράτη μέλη, στα οποία δόθηκε σύντομη προθεσμία για την υποβολή τυχόν ελλειπόντων/επικαιροποιημένων στοιχείων.

Διαβουλεύσεις

Πραγματοποιήθηκαν διαβουλεύσεις με τα κράτη μέλη σε τρία στάδια της διαδικασίας αξιολόγησης των στοιχείων και κατάρτισης του παρόντος εγγράφου. Πρώτον, τα κράτη μέλη κλήθηκαν να επανεξετάσουν τις εθνικές περιλήψεις που συντάχθηκαν με βάση τις εθνικές εκθέσεις. Δεύτερον, από τις 28 Ιουλίου έως τις 15 Σεπτεμβρίου 2008 διεξήχθηκε δημόσια διαβούλευση κατά την οποία ένα ευρύ φάσμα ενδιαφερομένων μερών είχε τη δυνατότητα να υποβάλει παρατηρήσεις. Καταγράφηκαν περίπου 2.000 επισκέπτες από 700 διαδικτυακές

---

[3] Κανονιστική επιτροπή που απαρτίζεται από αντιπροσώπους των κρατών μελών η οποία έχει συσταθεί βάσει του άρθρου 20 της οδηγίας περί οικοτόπων για να επικουρεί την Επιτροπή στην εφαρμογή της οδηγίας.

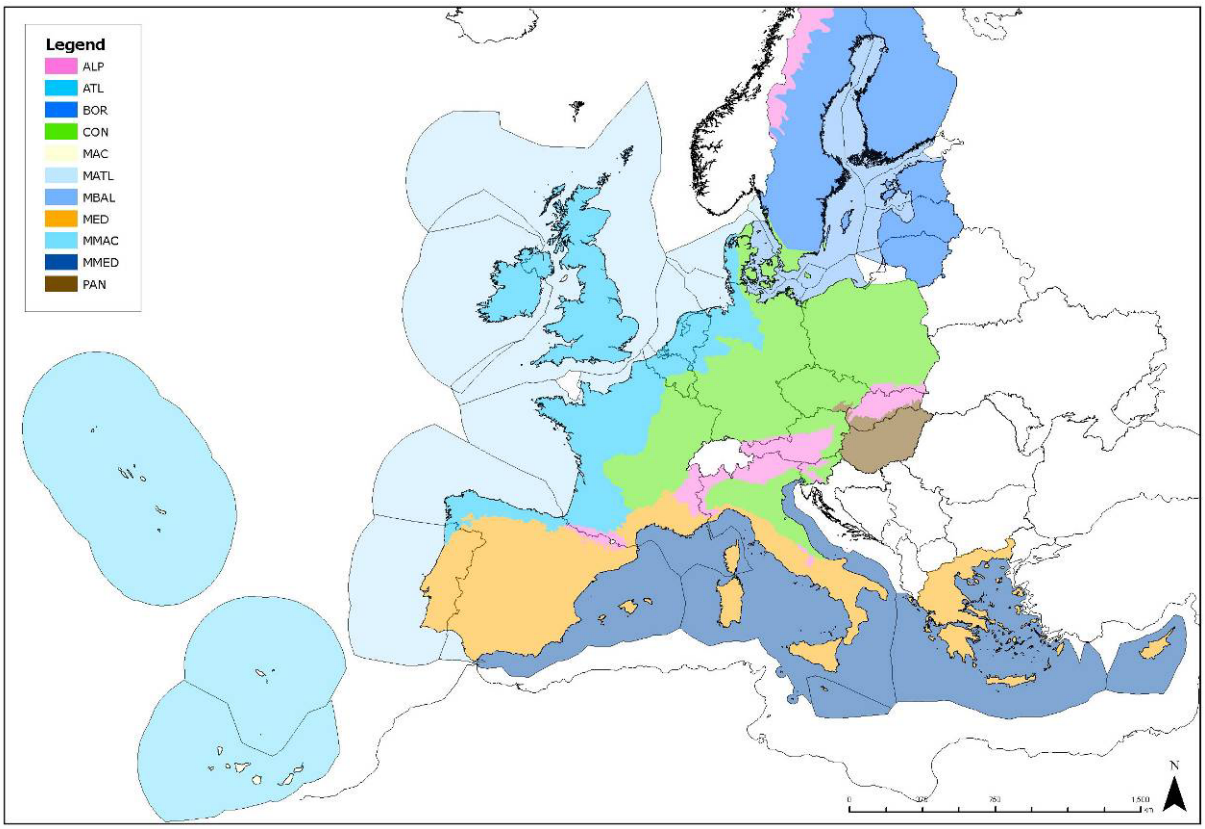
[4] Assessment, monitoring and reporting of conservation status — Preparing the 2001-2006 report under Article 17 of the Habitats Directive. Σημείωμα προς την επιτροπή οικοτόπων, ΓΔ Περιβάλλον, Βρυξέλλες, 15 Μαρτίου 2005 http://circa.europa.eu/Public/irc/env/monnat/library?l=/habitats_reporting/reporting_2001-2007/reporting_framework&vm=detailed&sb=Title.

[5] Assessment, monitoring and reporting under Article 17 of the Habitats Directive: Explanatory Notes & Guidelines, Οκτώβριος 2006. http://circa.europa.eu/Public/irc/env/monnat/library?l=/habitats_reporting/reporting_2001-2007/guidlines_reporting&vm=detailed&sb=Title.

[6] Τα στοιχεία που παραλήφθηκαν μετά την ημερομηνία αυτή δεν έχουν ληφθεί υπόψη.

διευθύνσεις ανά την ΕΕ και υποβλήθηκαν γύρω στις 400 παρατηρήσεις. Το 75% των παρατηρήσεων αυτών θεωρήθηκαν σημαντικές και ενσωματώθηκαν στα επιγραμμικά στοιχεία της βάσης δεδομένων («Data Sheet Info»). Τέλος, υποβλήθηκε σχέδιο του παρόντος εγγράφου στην επιτροπή οικοτόπων.

Πλαίσιο 1: Βιογεωγραφικές περιοχές.

Κλείδα των διαφόρων βιογεωγραφικών περιοχών:

ALP=Αλπική, ATL=Ατλαντική, BOR=Αρκτική, CON=Ηπειρωτική, MAC=Μακαρονησιωτική, MED=Μεσογειακή, PAN=Παννονική, MATL=Θαλάσσια Ατλαντική, MBAL=Θαλάσσια Βαλτική, MMAC=Θαλάσσια Μακαρονησιωτική, MED=Θαλάσσια Μεσογειακή

3. ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Ελλείπουσες πληροφορίες

Συνολικά, στο 13% περίπου των περιφερειακών αξιολογήσεων οικοτόπων και στο 27% των περιφερειακών αξιολογήσεων ειδών που διενήργησαν τα κράτη μέλη, η κατάσταση διατήρησης χαρακτηρίστηκε «άγνωστη». Οι χαρακτηρισμοί «άγνωστη» ήταν ιδιαίτερα συχνοί για τα είδη που απαντούν σε χώρες της Νότιας Ευρώπης, με την Κύπρο, την Ελλάδα, την Ισπανία και την Πορτογαλία να χαρακτηρίζουν ως «άγνωστη» την κατάσταση διατήρησης των ειδών στην επικράτειά τους σε ποσοστό άνω του 50%. Πολλά κράτη μέλη δεν διέθεταν πλήρη και αξιόπιστα στοιχεία για τις νυχτερίδες.

Ιδιαίτερο πρόβλημα παρουσιάζει το θαλάσσιο περιβάλλον, όπου στο 57% των αξιολογήσεων θαλάσσιων ειδών και στο 40% περίπου των αξιολογήσεων θαλάσσιων οικοτόπων η κατάσταση διατήρησης χαρακτηρίζεται ως «άγνωστη». Πολλά κράτη μέλη δεν διαθέτουν τις απαιτούμενες πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση των θαλάσσιων ειδών και οικοτόπων που απαντούν στην επικράτειά τους.

Ποιότητα και συνέπεια

Ακόμη και όταν υπάρχουν πληροφορίες, συχνά ανακύπτουν προβλήματα λόγω του διαφορετικού τρόπου συγκέντρωσης και έκθεσης των στοιχείων. Στο μέτρο του δυνατού, ορισμένα από τα προβλήματα αυτά επιλύθηκαν από την ETC-BD κατά την επεξεργασία και την αξιολόγηση των στοιχείων. Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη έχουν ήδη αρχίσει να αξιοποιούν τα διδάγματα από την πρώτη περίοδο υποβολής εκθέσεων, με σκοπό τη βελτίωση των εκθέσεων της επομένης περιόδου.

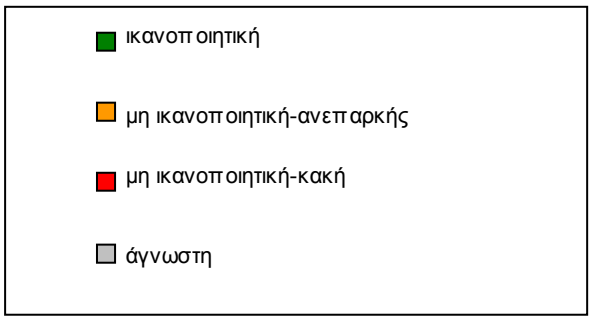
4. ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΠΟΥ ΣΥΝΑΓΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 17

Α) Εισαγωγή

Το Θεματικό Κέντρο για τη Βιοποικιλότητα του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος, βασιζόμενο στις εκθέσεις των κρατών μελών, διενήργησε ολοκληρωμένες αξιολογήσεις για όλες τις βιογεωγραφικές περιοχές, εφαρμόζοντας εγκεκριμένη μεθοδολογία. Οι αξιολογήσεις των κρατών μελών σταθμίστηκαν με βάση την αναλογία του εκάστοτε είδους ή οικοτόπου στην εθνική επικράτεια. Στη συνέχεια, τα αποτελέσματα συγκεντρώθηκαν σε μια ενιαία, ολοκληρωμένη αξιολόγηση ανά βιογεωγραφική περιοχή. Συνολικά, διενεργήθηκαν σε βιογεωγραφικό επίπεδο 701 αξιολογήσεις οικοτόπων και 2.240 αξιολογήσεις ειδών.

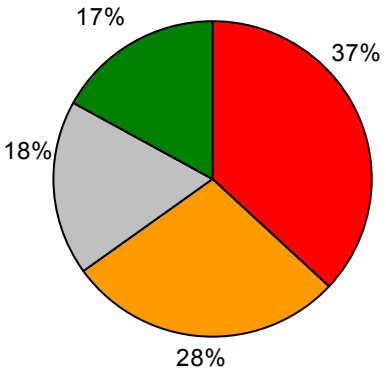
Στον δικτυακό τόπο (http://biodiversity.eionet.europa.eu/article17) διατίθενται αναλυτικά στοιχεία για τις αξιολογήσεις της κατάστασης διατήρησης που διενεργήθηκαν από τα κράτη μέλη και για τη βιογεωγραφική αξιολόγηση (περιλαμβάνονται χάρτες και δελτία δεδομένων), καθώς και λεπτομερής τεχνική έκθεση.

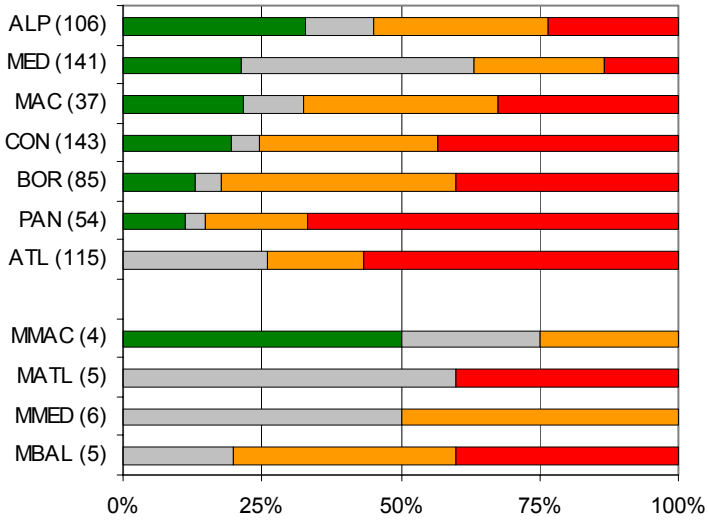
Στην παρούσα έκθεση, τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων της κατάστασης διατήρησης των οικοτόπων ή ειδών εντάσσονται σε μια από τις ακόλουθες τέσσερις κατηγορίες: «ικανοποιητική» (πράσινο), «μη ικανοποιητική-ανεπαρκής» (πορτοκαλί), «μη ικανοποιητική-κακή» (κόκκινο), ή «άγνωστη» (γκρι).

B) Κατάσταση των τύπων οικοτόπων που απαριθμούνται στο παράρτημα I της οδηγίας περί οικοτόπων

Σε βιογεωγραφικό επίπεδο, περίπου το 65% των 701 αξιολογήσεων των οικοτόπων του παραρτήματος 1 εντάσσονται στην κατηγορία «μη ικανοποιητική» και μόνο το 17% στην κατηγορία «ικανοποιητική» (σχ.1.Α).

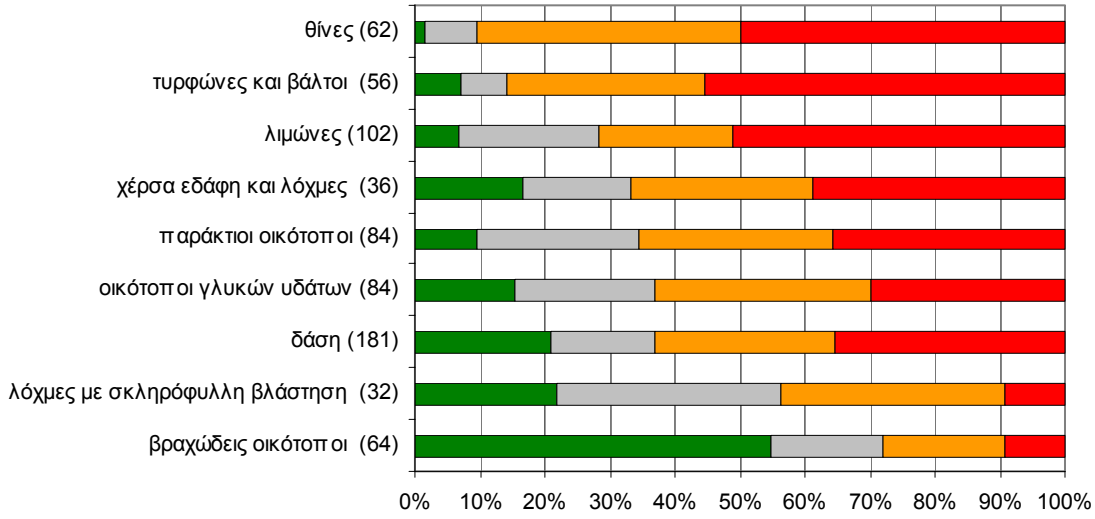
Σχήμα 1.Α **Σχήμα 1.Β**

Σχήμα 1.Α: Σύνοψη της κατάστασης διατήρησης των οικοτόπων του παραρτήματος I (ποσοστά επί τοις εκατό ως προς τον αριθμό των αξιολογήσεων που διενεργήθηκαν)

Σχήμα 1.Β: Σύνοψη της κατάστασης διατήρησης των τύπων οικοτόπων στις διάφορες βιογεωγραφικές περιοχές (οι αριθμοί σε παρένθεση δηλώνουν τον αριθμό των αξιολογήσεων)

Η κατάσταση διατήρησης των οικοτόπων εμφανίζει διακριτές διαφορές μεταξύ των βιογεωγραφικών περιοχών (σχήμα 1.Β). Στην ατλαντική περιοχή, καμία από τις αξιολογήσεις οικοτόπων δεν χαρακτηρίστηκε ικανοποιητική, ενώ στη μεσογειακή περιοχή και στην αλπική περιοχή το 20 έως 30% των αξιολογήσεων οικοτόπων ήταν ικανοποιητικές.

Το παράρτημα 1 της οδηγίας περί οικοτόπων περιλαμβάνει ευρεία ποικιλία οικοτόπων, οι οποίοι υποδιαιρούνται σε εννέα ομάδες συγγενών τύπων οικοτόπων, όπως είναι τα δάση ή οι λειμώνες. Στο σχήμα 2 συνοψίζονται τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων που διενεργήθηκαν για καθεμία από τις εννέα αυτές ομάδες οικοτόπων.

Σχήμα 2: Αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης των οικοτόπων ανά ομάδα οικοτόπων (οι αριθμοί σε παρένθεση δηλώνουν τον αριθμό αξιολογήσεων που διενεργήθηκαν για κάθε ομάδα)

Η πλειονότητα των λειμώνων της Ευρώπης χρειάζεται ενεργό διαχείριση. Η εγκατάλειψη των παραδοσιακών διαχειριστικών πρακτικών είχε ως αποτέλεσμα την απώλεια βιοποικιλότητας σε ορισμένους τόπους, ενώ σε άλλους η πηγή του προβλήματος είναι η στροφή σε εντατικότερες γεωργικές πρακτικές. Οι λειμώνες υφίστανται ιδιαίτερες πιέσεις στην ατλαντική, την παννονική και την αρκτική περιοχή.

Οι τυρφώνες και οι βάλτοι απαιτούν ειδικές υδρολογικές συνθήκες. Η κατάσταση των εν λόγω τύπων οικοτόπων είναι ιδιαίτερα κακή στην ατλαντική και στην ηπειρωτική βιογεωγραφική περιοχή.

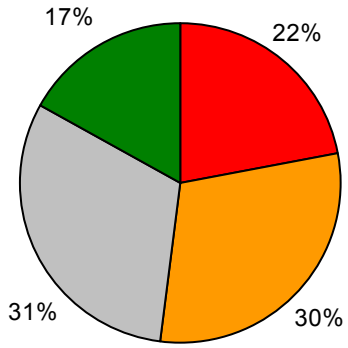
Οι θίνες δέχονται σοβαρές πιέσεις σε ολόκληρη την ΕΕ και σχεδόν καμία αξιολόγηση δεν χαρακτηρίστηκε ικανοποιητική. Τα κράτη μέλη κρίνουν ότι η κυριότερη απειλή προέρχεται από την ανάπτυξη των παράκτιων περιοχών και του τουρισμού.

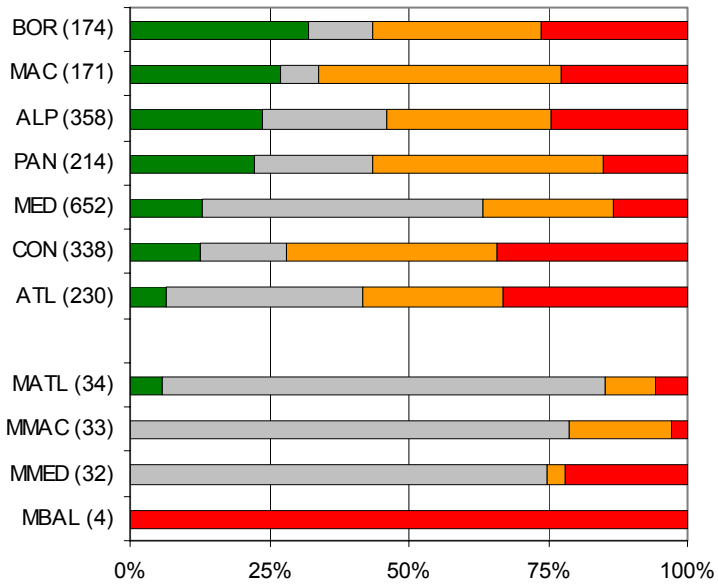
Οι αξιολογήσεις για τους βραχώδεις οικοτόπους και τις λόχμες με σκληρόφυλλη βλάστηση (π.χ. διάφοροι τύποι λιθώνων) τείνουν να είναι θετικότερες εκείνων που αφορούν άλλες ομάδες οικοτόπων. Σαφή εξαίρεση του γενικού αυτού κανόνα συνιστούν οι «μόνιμοι παγετώνες», διότι ο συγκεκριμένος τύπος οικοτόπων απειλείται σε ολόκληρη την ΕΕ από την κλιματική αλλαγή.

Όσον αφορά τα δάση, η κατάσταση ποικίλλει σημαντικά και δεν είναι εύκολο να συναχθούν γενικές τάσεις.

Γ) Η κατάσταση των ειδών που απαριθμούνται στα παραρτήματα της οδηγίας περί οικοτόπων

Συνολικά, διενεργήθηκαν ανά την ΕΕ 2.240 αξιολογήσεις επιμέρους ειδών. Στο 17% των αξιολογήσεων αυτών, η κατάσταση χαρακτηρίστηκε «ικανοποιητική», στο 52% «μη ικανοποιητική», ενώ στο 31% των περιπτώσεων αναφέρθηκε ότι η κατάσταση ήταν «άγνωστη» (σχήμα 3.Α).

Σχήμα 3.Α **Σχήμα 3.Β**

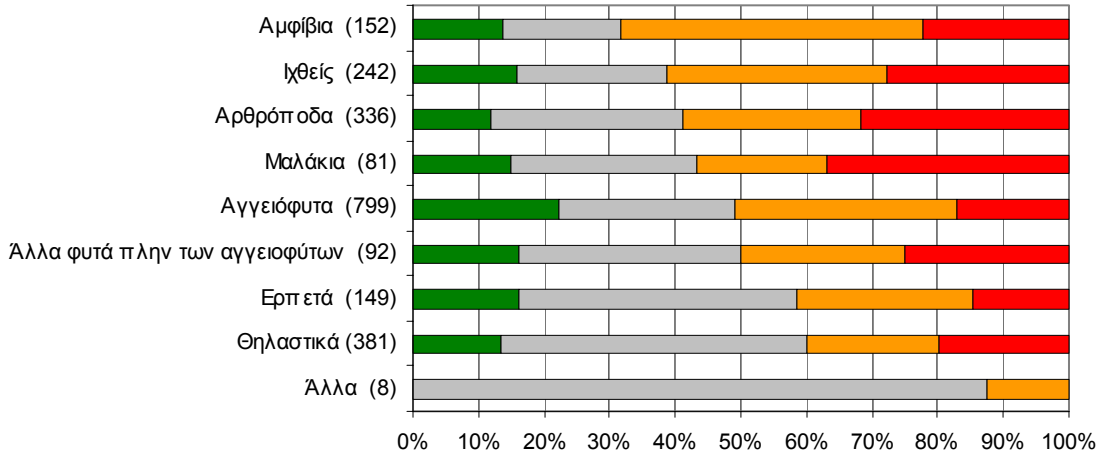
Σχήμα 3.Α: Σύνοψη της κατάστασης διατήρησης των ειδών (ποσοστά επί τοις εκατό ως προς τον αριθμό των αξιολογήσεων που διενεργήθηκαν)

Σχήμα 3.Β: Σύνοψη της κατάστασης διατήρησης των ειδών στις διάφορες βιογεωγραφικές περιοχές (οι αριθμοί σε παρένθεση δηλώνουν τον αριθμό των αξιολογήσεων)

Το υψηλότερο ποσοστό αξιολογήσεων της κατάστασης διατήρησης που εντάχθηκαν στην κατηγορία «ικανοποιητική» αφορούν την αρκτική περιοχή και ακολουθούν η μακαρονησιωτική και η αλπική περιοχή (σχήμα 3.Β). Δεδομένου ότι σε ένα ιδιαίτερα μεγάλο ποσοστό αξιολογήσεων για την μεσογειακή και την ατλαντική περιοχή η κατάσταση θεωρήθηκε «άγνωστη», είναι πολύ δύσκολο να γίνουν συγκρίσεις.

Όσον αφορά τις θαλάσσιες περιοχές, στην πλειονότητα των αξιολογήσεων η κατάσταση χαρακτηρίστηκε «άγνωστη», με εξαίρεση τη Βαλτική, όπου η κατάσταση και των τεσσάρων ειδών θηλαστικών ήταν ομοιόμορφα κακή.

Σε σχέση με την κατάσταση διατήρησης των μεγάλων ταξινομικών ομάδων, δεν διακρίνονται συστηματικές διαφορές μεταξύ αυτών ανά την ΕΕ (σχήμα 4).

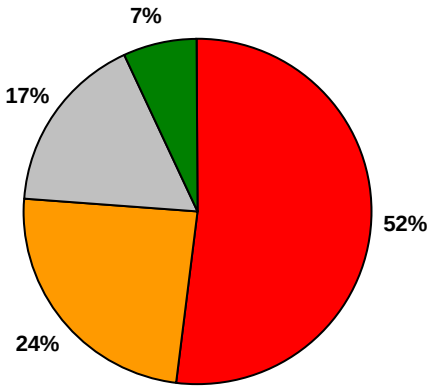
Σχήμα 4: Σύνοψη της κατάστασης διατήρησης των ειδών κατά ταξινομική ομάδα (οι αριθμοί σε παρένθεση δηλώνουν τον αριθμό αξιολογήσεων για κάθε ομάδα)

Δ) Η κατάσταση διατήρησης των τύπων οικοτόπων που συνδέονται με τη γεωργία

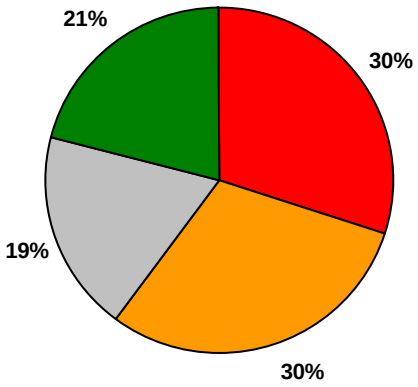
Τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων που διενεργήθηκαν για τύπους οικοτόπων συνδεόμενων με τη γεωργία συγκρίθηκαν με εκείνα που αφορούσαν οικοτόπους με άλλες χρήσεις γης (σχήμα 5). Κατέστη σαφές ότι η κατάσταση διατήρησης των συνδεόμενων με τη γεωργία οικοτόπων είναι σε γενικές γραμμές χειρότερη, δεδομένου ότι κρίθηκε ικανοποιητική μόνο στο 7% των αξιολογήσεων, έναντι 21% για τους «μη γεωργικούς» οικοτόπους. Η κατάσταση είναι ιδιαίτερα σοβαρή στην ατλαντική περιοχή, όπου για κανέναν από τους συνδεόμενους με τη γεωργία οικοτόπους δεν κρίθηκε ικανοποιητική. Η ατλαντική περιοχή, όπου παρατηρούνται οι μεγαλύτερες πιέσεις στη γεωργική γη, περιλαμβάνει ορισμένες από τις εντατικότερα καλλιεργούμενες εκτάσεις της ηπειρωτικής Ευρώπης. Στην παννονική και στη μεσογειακή περιοχή, η κατάσταση χαρακτηρίστηκε «ικανοποιητική» στο 5% και 3% των αξιολογήσεων αντιστοίχως. Ωστόσο, για την μεσογειακή περιοχή δεν είναι εύκολο να συναχθούν συμπεράσματα, λόγω του εξαιρετικά υψηλού ποσοστού αξιολογήσεων στις οποίες η κατάσταση χαρακτηρίστηκε «άγνωστη». Τα αποτελέσματα της παρούσας έκθεσης θα αποτελέσουν σημείο αναφοράς για την αξιολόγηση των επιπτώσεων των ευρέος φάσματος μέτρων προστασίας της βιοποικιλότητας που εφαρμόζονται στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής.

Σχήμα 5: Σύγκριση της κατάστασης διατήρησης μεταξύ τύπων οικοτόπων θεωρούμενων ως συνδεόμενων και μη συνδεόμενων με τη γεωργία

Τύποι οικοτόπων που συνδέονται με τη γεωργία (204 αξιολογήσεις)

Τύποι οικοτόπων που δεν συνδέονται με τη γεωργία (497 αξιολογήσεις)

Ε) Οικότοποι και είδη που επηρεάζονται από την κλιματική αλλαγή

Στις εκθέσεις που υπέβαλαν τα κράτη μέλη αναφέρθηκε ότι η κλιματική αλλαγή είχε αρνητικές επιπτώσεις στην κατάσταση διατήρησης 42 οικοτόπων (19%) και 144 ειδών (12%).

Οι υγρότοποι, όπως οι τυρφώνες και οι βάλτοι, δείχνουν να επηρεάζονται σε μεγαλύτερο βαθμό από την αλλαγή του κλίματος, ενώ αρνητικές είναι και οι επιπτώσεις της στις θίνες.

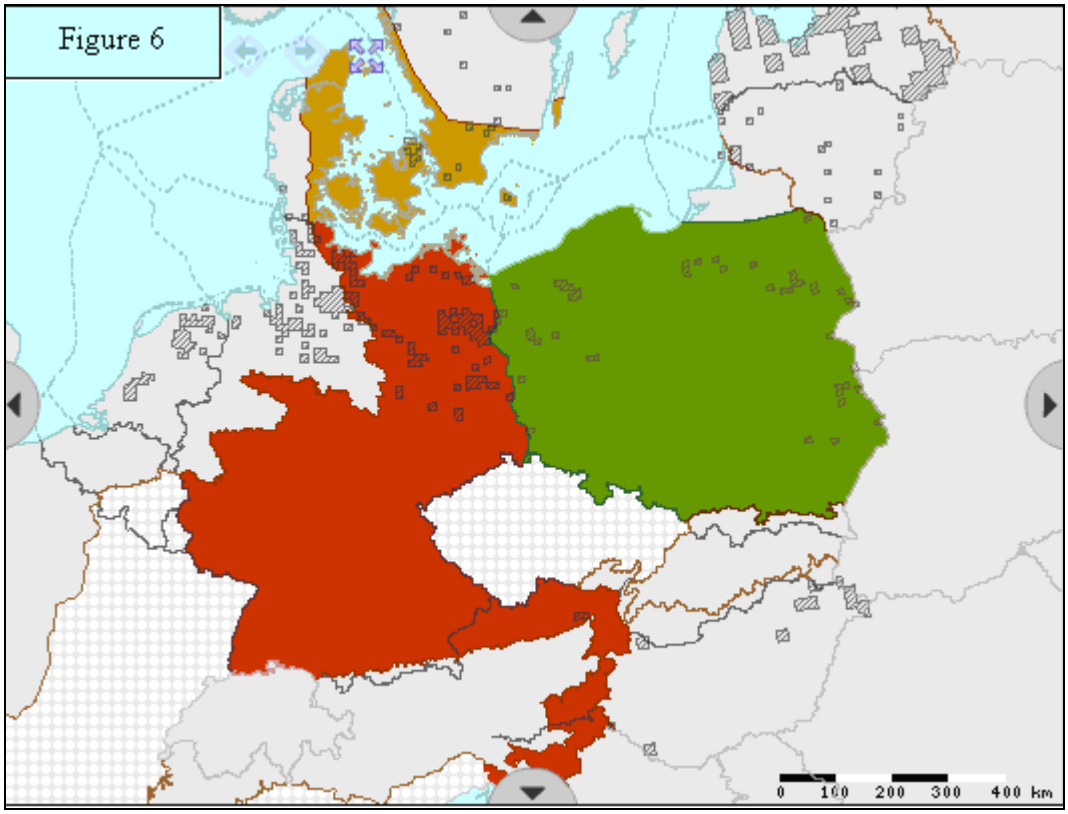
Μεταξύ των μεγάλων ομάδων ειδών, τα αμφίβια δείχνουν να αντιδρούν περισσότερο από τις άλλες ομάδες στην κλιματική αλλαγή. Τα αμφίβια συνδέονται στενά με τους υγροτόπους, οι οποίοι επηρεάζονται από την αλλαγή του κλίματος (βλ. ανωτέρω). Επίσης, είναι πιθανό οι κλιματικές αλλαγές να επιδρούν και στην ικανότητα αναπαραγωγής, καθώς οι μεταβολές της θερμοκρασίας σηματοδοτούν συχνά την έναρξη της περιόδου αναπαραγωγής των αμφιβίων.

5. ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΠΙΚΕΦΑΛΙΔΕΣ

Από την υποβολή εκθέσεων που προβλέπει το άρθρο 17 προέκυψαν πολλές πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση διατήρησης περισσότερων των 200 τύπων οικοτόπων και περίπου 1.200 ειδών σε 25 κράτη μέλη και σε 11 βιογεωγραφικές περιοχές. Στην παρούσα έκθεση, η Επιτροπή κατέβαλε προσπάθειες για την κριτική αξιοποίηση των κυριότερων αποτελεσμάτων και συμπερασμάτων, πλην όμως αναπόφευκτα, η διαδικασία ενοποίησης και κωδικοποίησης έχει ως αποτέλεσμα την απόκρυψη μεγάλου μέρους λεπτομερών πληροφοριών.

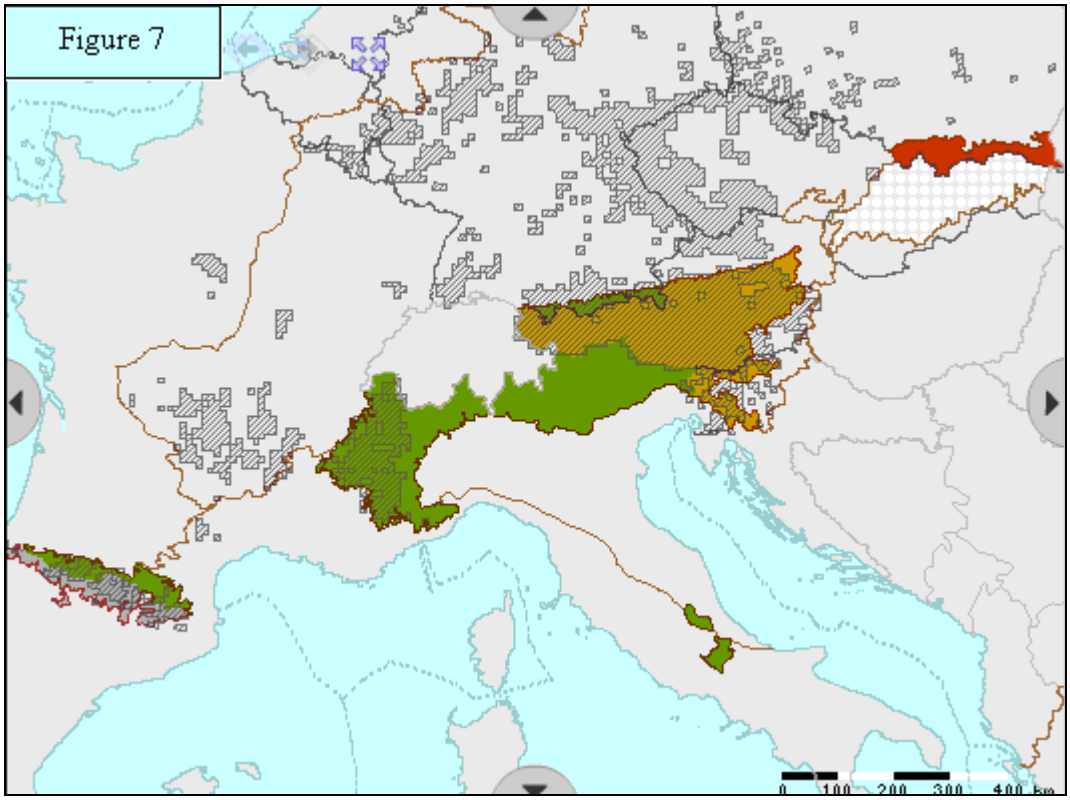
Μολονότι το γενικό συμπέρασμα που συνάγεται είναι ότι η κατάσταση διατήρησης πολλών τύπων οικοτόπων και ειδών είναι κακή, τα λεπτομερέστερα αποτελέσματα υποδηλώνουν ότι πολλά είδη όπως η φαιά αρκούδα, ο λύκος και ο κάστορας ανακάμπτουν και επανεγκαθίστανται σε πολλές περιοχές (όχι όμως σε όλες). Για μεγάλα είδη όπως τα προαναφερθέντα, η επέκταση της περιοχής εξάπλωσής τους σημαίνει την προσφορά κατάλληλων οικοτόπων και τον περιορισμό αρνητικών πιέσεων όπως είναι το κυνήγι και η ρύπανση.

Εξάλλου, για πολλά είδη και τύπους οικοτόπων των οποίων οι αξιολογήσεις χαρακτήρισαν την κατάσταση διατήρησής τους ως «μη ικανοποιητική» σε μια βιογεωγραφική περιοχή, από λεπτομερέστερη αξιολόγηση προκύπτει ότι η κατάσταση διατήρησης κυμαίνεται μεταξύ των κρατών μελών. Οι περιφερειακές αξιολογήσεις βασίζονται σε δέκα – κατά μέγιστο όριο – εθνικές αξιολογήσεις και οι αρνητικές περιφερειακές αξιολογήσεις περιλαμβάνουν συχνά χώρες που υπέβαλαν διαφορετικές αξιολογήσεις. Επί παραδείγματι, η λιβελλούλη *Aeshna viridis* αποτέλεσε το αντικείμενο αξιολόγησης «μη ικανοποιητική–κακή» στο σύνολο της ηπειρωτικής περιοχής, αλλά, όπως δείχνει το σχήμα 6, η κατάσταση διατήρησης διαφέρει σε κάθε μια από τις τρεις χώρες στις οποίες το είδος είναι παρόν.

Σχήμα 6: Αξιολογήσεις των κρατών μελών στην ηπειρωτική περιοχή για την λιβελλούλη *Aeshna viridis* του παραρτήματος IV. Η κατάσταση του είδους αυτού χαρακτηρίστηκε ως «μη ικανοποιητική-κακή» για την εν λόγω περιοχή (από τον δικτυακό τόπο http://biodiversity.eionet.europa.eu/article17)

Παρομοίως, η κατάσταση του φυτικού είδους *Arnica montana* χαρακτηρίστηκε ως «μη ικανοποιητική–ανεπαρκής» στην αλπική περιοχή, πλην όμως το σχήμα 7 δηλώνει ότι η κατάσταση της διατήρησης σε εθνικό επίπεδο κυμαίνεται από «ικανοποιητική» στα δυτικά έως «μη ικανοποιητική-κακή» στα ανατολικά. Ωστόσο, οι διαπιστώσεις αυτές ισχύουν μόνο για την αλπική περιοχή, δεδομένου ότι στην «Ατλαντική» Γαλλία και στις χώρες της Μπενελούξ (ατλαντική και ηπειρωτική περιοχή), η κατάσταση διατήρησης του είδους είναι «μη ικανοποιητική-κακή».

Σχήμα 7: Αξιολογήσεις των κρατών μελών στην αλπική περιοχή για το φυτικό είδος *Arnica montana* του παραρτήματος IV. Η κατάσταση του είδους αυτού χαρακτηρίστηκε ως «μη ικανοποιητική-κακή» για την εν λόγω περιοχή (από τον δικτυακό τόπο http://biodiversity.eionet.europa.eu/άρθρο17)

6. ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ NATURA 2000

A) Εισαγωγή

Βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους, στη συνολική έκθεση της Επιτροπής πρέπει να εξετάζεται η συμβολή του δικτύου Natura 2000 στην επίτευξη των στόχων που καθορίζονται στο άρθρο 3. Ειδικότερα, το Natura 2000 έχει ως στόχο «να διασφαλίζει τη διατήρηση ή, ενδεχομένως, την αποκατάσταση σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης», των τύπων οικοτόπων του παραρτήματος I της οδηγίας και των ειδών του παραρτήματος II, στην περιοχή της φυσικής κατανομής των ειδών αυτών».

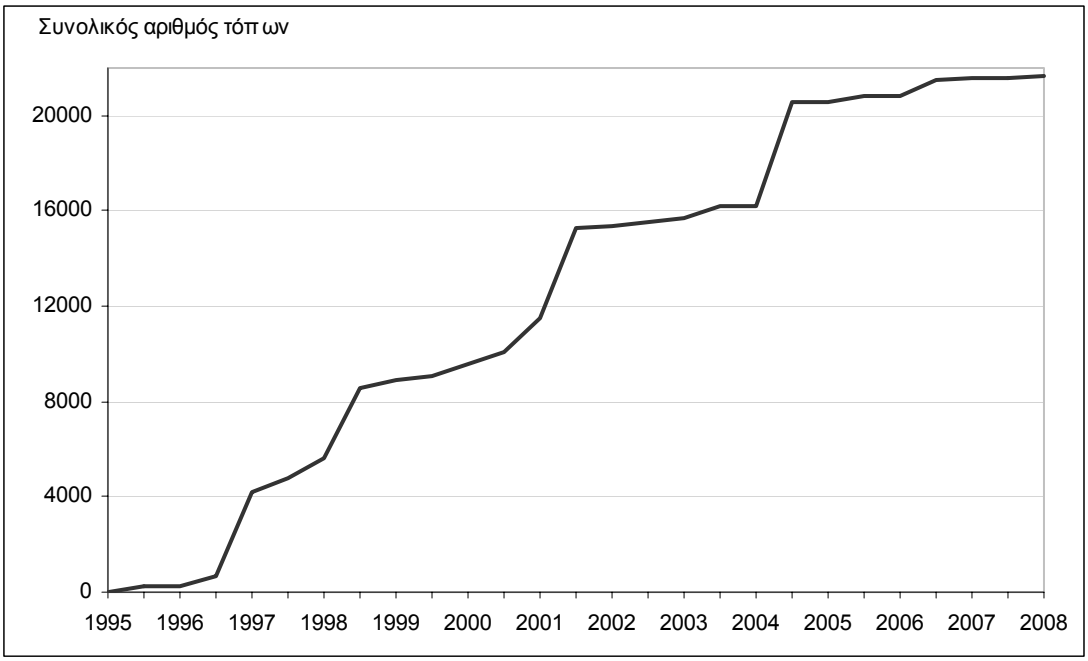
B) Τι είναι το δίκτυο Natura 2000;

Σύμφωνα με το άρθρο 3 της οδηγίας περί οικοτόπων, τα κράτη μέλη οφείλουν να ορίσουν ορισμένους προστατευόμενους τόπους. Οι εν λόγω τόποι αποτελούν τμήμα του δικτύου Natura 2000 (που περιλαμβάνει τόπους που έχουν καθορισθεί σύμφωνα με την οδηγία για τους οικοτόπους και τα πτηνά), το οποίο είναι το μεγαλύτερο οικολογικό δίκτυο σε παγκόσμια κλίμακα. Σήμερα, περίπου 22.000 τόποι έχουν χαρακτηρισθεί βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους, καλύπτοντας περίπου το 13,3% της επικράτειας της ΕΕ. Συνολικά, το δίκτυο Natura 2000 περιλαμβάνει πάνω από 25.000 τόπους (συνδυασμός οδηγιών για τα

πτηνά και τους οικοτόπους) που καλύπτουν ευρύ φάσμα χρήσεων γης (γεωργία, δάση, παρθένες περιοχές) και αντιστοιχούν στο 17% της επικράτειας της ΕΕ.

Γ) Το δίκτυο Natura 2000 και η συμβολή του στην επίτευξη ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης

Το δίκτυο Natura 2000 αναπτύχθηκε σταθερά την τελευταία 15ετία (σχήμα 8) και το χερσαίο τμήμα του δικτύου αναμένεται να έχει ολοκληρωθεί το 2010.

Σχήμα 8. Ανάπτυξη του δικτύου Natura 2000 από πλευράς αριθμών τόπων

Βάσει της οδηγίας, μόλις ένας τόπος προστεθεί επίσημα στον κατάλογο ΕΕ των τόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος, ένα κράτος μέλος διαθέτει έξη χρόνια για να αναπτύξει τα μέτρα διατήρησης που χρειάζονται για την προστασία της οικολογικής αξίας της περιοχής. Δεδομένων των καθυστερήσεων που σημειώθηκαν στη σύσταση του δικτύου και του γεγονότος ότι σε πολλές περιπτώσεις τα μέτρα διατήρησης τελούν ακόμη υπό ανάπτυξη, δεν είναι ρεαλιστικό να αναμένεται, στην παρούσα φάση, η ανάδειξη μιας σαφούς, θετικής σχέσης μεταξύ του δικτύου Natura 2000 και της κατάστασης διατήρησης των τύπων οικοτόπων (παράρτημα Ι) και ειδών (παράρτημα ΙΙ) που καλύπτονται από την οδηγία. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν θετικά παραδείγματα (βλ. σημεία 3 και 4 ανωτέρω). Πράγματι, σε πολλές περιπτώσεις, τόποι του δικτύου Natura 2000, ιδίως οι τόποι που τυγχάνουν χρηματοδότησης μέσω των προγραμμάτων LIFE ή προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης, έχουν σαφώς επωφεληθεί σε τοπικό επίπεδο. Επιπλέον, υπάρχουν πλέον σαφείς επιστημονικές αποδείξεις ότι οι τόποι του δικτύου Natura 2000 που έχουν χαρακτηρισθεί βάσει της οδηγίας περί πτηνών, η οποία εκδόθηκε 13 έτη πριν από την οδηγία για τους οικοτόπους, συμβάλλουν σημαντικά στην προστασία ειδών πτηνών[7]. Όταν θα πρέπει να υποβληθούν η δεύτερη και η τρίτη έκθεση, το 2013 και το 2019 αντιστοίχως, η θετική

[7] International Conservation Policy Delivers Benefits for Birds in Europe. *Science* 10 Αυγούστου 2007.

συμβολή του δικτύου Natura 2000 στην κατάσταση διατήρησης των τύπων οικοτόπων και των ειδών που καλύπτονται από την οδηγία για τους οικοτόπους θα είναι πλέον εμφανής.

Δ) Χρηματοδοτική στήριξη για την εφαρμογή της οδηγίας περί οικοτόπων

Το 2004, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπολόγισε ότι το συνολικό ετήσιο κόστος διαχείρισης του δικτύου Natura 2000 ανερχόταν σε 6,1 δισεκατομμύρια ευρώ[8]. Στο ποσό αυτό προστίθενται τα μέτρα διατήρησης που τα κράτη μέλη λαμβάνουν εκτός των τόπων του δικτύου Natura 2000 ούτως·ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι της οδηγίας. Σε επίπεδο ΕΕ, το μεγαλύτερο μέρος της διαθέσιμης χρηματοδοτικής στήριξης για την προστασία της φύσης προέρχεται από προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης στο πλαίσιο της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής και προγραμμάτων της πολιτικής Συνοχής. Επιπλέον, τα στοχοθετημένα έργα που χρηματοδοτούνται στο πλαίσιο του προγράμματος LIFE συμβάλλουν, επίσης, στη βελτίωση της κατάστασης διατήρησης συγκεκριμένων οικοτόπων και ειδών. Παρατηρούνται μεγάλες διακυμάνσεις στον τρόπο με τον οποίο τα διάφορα κράτη μέλη αξιοποιούν τις ευκαιρίες στήριξης της βιοποικιλότητας που παρέχονται στο πλαίσιο χρηματοδοτικών μέσων της ΕΕ και τα αποτελέσματα που εκτίθενται στην παρούσα έκθεση υποδηλώνουν ότι σε πολλές περιπτώσεις πρέπει να αυξηθούν τα επίπεδα των επενδύσεων εάν όντως επιδιώκεται η εκ μέρους των κρατών μελών τήρηση των οικείων υποχρεώσεων που υπέχουν δυνάμει της οδηγίας περί οικοτόπων.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Για πρώτη φορά, η ΕΕ προέβη σε μια συνολική αξιολόγηση της κατάστασης των περισσότερων ευπρόσβλητων οικοτόπων και ειδών της στα 25 κράτη μέλη και σε 11 (επτά χερσαίες και τέσσερεις θαλάσσιες) βιογεωγραφικές περιοχές. Τώρα η ΕΕ έχει έναν σαφή πόλο αναφοράς για την αξιολόγηση των μελλοντικών τάσεων της κατάστασης των πλέον ευπρόσβλητων ειδών και οικοτόπων της. Το μέγεθος του εν λόγω εγχειρήματος υποβολής εκθέσεων σχετικών με την βιοποικιλότητα είναι μοναδικό στην Ευρώπη.

Η προστασία της βιοποικιλότητας αποτελεί προτεραιότητα για την Ευρωπαϊκή Ένωση και για την επιτυχία των πολιτικών μας πρέπει να έχουμε ένα συνολικό και αξιόπιστο μέτρο της κατάστασης της βιοποικιλότητάς μας. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητη η επένδυση επαρκών πόρων στην παρακολούθηση και υποβολή εκθέσεων στο πλαίσιο των οδηγιών περί οικοτόπων και περί πτηνών. Η παρούσα έκθεση αναδεικνύει την ανάγκη πολλών κρατών να επενδύσουν περισσότερα στον τομέα αυτό και την ανεπάρκεια ή έλλειψη πληροφοριών για τους οικοτόπους και τα είδη της θάλασσας.

Από τα αποτελέσματα των εκθέσεων της περιόδου 2001-2006 προκύπτει ότι για έναν μεγάλο αριθμό οικοτόπων και ειδών που απαριθμούνται στην οδηγία περί οικοτόπων, δεν έχει επιτευχθεί ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, είτε σε εθνικό επίπεδο, είτε σε επίπεδο βιογεωγραφικής περιοχής. Ωστόσο, υπάρχουν ενδείξεις ότι σε ορισμένες περιπτώσεις η τάση είναι θετική. Θα χρειαστεί να μας περιέλθουν τα αποτελέσματα του επόμενου κύκλου παρακολούθησης και υποβολής εκθέσεων προτού επιβεβαιωθούν οι εν λόγω τάσεις.

---

[8] COM(2004) 431 τελικό· Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο — Χρηματοδότηση του Natura 2000.

Αποφασιστικός παράγοντας για την επιτυχία της εφαρμογής της οδηγίας είναι το επίπεδο των επενδύσεων στην προστασία της βιοποικιλότητας. Η αύξηση της κοινοτικής χρηματοδότησης για τη βιοποικιλότητα κατά την τρέχουσα δεκαετία έχει ιδιαίτερη σημασία και τα αποτελέσματά της, καθώς και τα αποτελέσματα των αλλαγών πολιτικής όσον αφορά τις πρακτικές πρέπει να παρακολουθούνται ώστε να εξασφαλισθεί η σταθερή βελτίωση της κατάστασης της βιοποικιλότητας. Είναι σαφές ότι το μέγεθος του προβλήματος της αναστολής της φθίνουσας πορείας της βιοποικιλότητας θα απαιτήσει μεγαλύτερες προσπάθειες τα προσεχή έτη.

Από τις εκθέσεις που υπέβαλαν τα κράτη μέλη προκύπτει ότι η συνολική κατάσταση των λειμώνων, υγρότοπων και παράκτιων οικοτόπων είναι εξαιρετικά κακή. Οι λειμώνες συνδέονται κυρίως με παραδοσιακές γεωργικές πρακτικές, οι οποίες τείνουν να εκλείψουν σε ολόκληρη την ΕΕ. Εν γένει, η κατάσταση διατήρησης όλων των τύπων οικοτόπων που συνδέονται με τη γεωργία είναι σημαντικά χειρότερη απ' ότι άλλων τύπων οικοτόπων. Ενώ σε τμήματα της ΕΕ η εξήγηση σχετίζεται με τη στροφή προς εντατικότερες καλλιέργειες, σε άλλες περιοχές η εγκατάλειψη της γης και η έλλειψη διαχείρισης συνιστά τον κυριότερο λόγο υποβάθμισης. Οι υγρότοποι συνεχίζουν να μετασχηματίζονται σε άλλους τύπους χρήσεων γης, ενώ εκ παραλλήλου υποβαθμίζονται από τις επιδράσεις της αλλαγής του κλίματος. Οι παράκτιοι οικότοποι υφίστανται ολοένα και μεγαλύτερες πιέσεις από την αστική ανάπτυξη.

Το χερσαίο τμήμα του δικτύου Natura 2000 βρίσκεται στα τελικά στάδια ολοκλήρωσης και η επόμενη προτεραιότητα πρέπει να είναι η διασφάλιση της ανάπτυξης και εφαρμογής των κατάλληλων μέτρων διατήρησης για όλους τους τόπους του Natura 2000, συμπεριλαμβανομένης της επαρκούς χρηματοδοτικής στήριξης. Για το θαλάσσιο περιβάλλον απομένουν ακόμα πολλά να γίνουν προκειμένου να ολοκληρωθεί το δίκτυο.